

Metoda projektu w nauczaniu języka polskiego jako drugiego w sobotniej szkole przedmiotów ojczystych w Wielkiej Brytanii

The project method of teaching Polish as a second language at Polish Saturday schools in the United Kingdom

Maksi Kozińska, MSc

Anglia Ruskin University

ORCID: 0000-0001-7074-4097

Abstract: The article tries to briefly explain the reasons behind advocating the project method of learning in teaching Polish as a second language at Polish Saturday schools in the United Kingdom. It aims at introducing the project method and its main principles to the readers. Lastly, it provides some of the ideas of classroom usage of the above-mentioned method.

Key words: the project method, Polish Saturday schools, the United Kingdom, Polish as a second language

Streszczenie: Artykuł przedstawia główne powody świadczące o wartości metody projektu w nauczaniu języka polskiego jako drugiego w polskich szkołach sobotnich (PSS) w Wielkiej Brytanii. Praca stawia sobie za cel przybliżenie czytelnikom podstawowych zasad pracy za pomocą metody projektu oraz przedstawienie zadań i inspiracji projektowych do wykorzystania w PSS.

Słowa kluczowe: metoda projektu, polskie szkoły sobotnie, Wielka Brytania, jpp2

Szkoła sobotnia - sytuacja obecna

Nauczyciele pracujący z wielojęzyczną młodzieżą w polskich sobotnich szkołach w Wielkiej Brytanii borykają się z ograniczonym kontaktem swoich uczniów z językiem polskim. Wychowując się w kraju osiedlenia, często na aktywne użycie języka polskiego mogą pozwolić sobie tylko w polskiej szkole sobotniej. Ankieta z 2016 roku obejmująca 68 młodych ludzi pochodzenia polskiego podchodzących do egzaminu polskiego z języka obcego na poziomie A-level wykazała, że aż 40 z nich uznało język angielski za dominujący (Kozińska 2016). W rozmowach z młodzieżą polonijną dowiadujemy się, że komunikacja, która zachodzi między uczniami pochodzenia polskiego, w większości odbywa się w języku angielskim¹. Rozmowy na przerwach również odbywają się w języku kraju osiedlenia. W niektórych szkołach wprowadzono surowy zakaz posługiwania się językiem angielskim między lekcjami. Społeczność nauczycielska

¹ Ważnymi czynnikami determinującymi użycie języka angielskiego na przerwach jest poziom jego opanowania, czas pobytu w kraju osiedlenia oraz prestiż języka polskiego w danej placówce polonijnej.

zaczęła zatem poszukiwania formy pracy, która zaangażuje uczniów do dodatkowej komunikacji w języku polskim poza murami PSS. Szansą okazała się praca metodą projektu, gdyż dobrze skonstruowany projekt pozwala na wykorzystanie języka polskiego jako narzędzia do jego zrealizowania.

Metoda ta nie jest nowością dla uczniów w angielskim systemie edukacji. Projekty realizowane są na każdym etapie edukacyjnym w Wielkiej Brytanii, począwszy od edukacji wczesnoszkolnej po edukację na poziomie uniwersyteckim. Zaryzykuję jednak hipotezę, że nie jest ona używana w edukacji polonijnej zbyt często. Owszem, pojawiają się formy o kształcie podobnym, jak na przykład akademie, które tylko pozornie są projektowane przez uczniów, gdyż w większości przypadków to nauczyciele je planują i realizują, a uczniowie tylko odgrywają powierzone im role. Te inicjatywy wykluczają często wolność i autonomię ucznia, gdyż zapytany o to, o czym był deklamowany przez niego fragment, często nie jest w stanie odpowiedzieć na to pytanie. Nauczyciele zauważają, że taki stan rzeczy wynika głównie z ograniczonego czasu, który przeznaczony na tego typu działania i/lub braku zaufania do wystarczających kompetencji uczniów². Czy w takim razie metoda projektu ma rację bytu w środowisku polskiej szkoły sobotniej?

Metoda projektu - założenia praktyczne

Aby rozważyć słuszność czy też przydatność omawianego sposobu pracy w nauce języka polskiego jako drugiego, należałoby odpowiedzieć na zasadnicze pytanie: Czym jest metoda projektu? Ewelina Strawa-Kęsek w swojej książce *Metoda projektu w edukacji polonistycznej* wskazuje na chaos terminologiczny. Władysław Miodunka (2013) zauważa, że w niektórych pracach dotyczących omawianego zagadnienia trudno jest wyznaczyć granicę między metodą projektu, a na przykład podejściem zadaniowym, które opisała na gruncie glottodydaktycznym Iwona Janowska (2011). Skoro badacze różnorako definiują zagadnienie, stwarza to ogromne problemy w zrozumieniu możliwych działań w czasie pracy metodą projektu, jak również zniechęcenie, bo skoro problematyczne jest skonkretyzowanie zasad działania, to jakże nauczyciele mają tę metodę wykorzystać? Można ten chaos potraktować jako szansę, która pozwala na dowolną modyfikację metody tak, aby służyła ona wyznaczonym celom a nie porządkowi terminologicznemu. Polskojęzycznej edukacji uzupełniającej w Wielkiej Brytanii najbliższa – przez wzgląd na czas, którym dysponuje młodzież polonijna oraz formalne godziny pracy w PSS – wydaje się sugestia przedstawiona poniżej:

generalnie projekty stosowane są epizodycznie i traktowane jako jedna z wielu metod pracy przy zachowaniu tradycyjnej struktury klasowo-lekcyjnej. W moim przekonaniu w takich sytuacjach powinno się stosować termin **metoda projektu** (Strawa-Kęsek 2015, 40).

Proszę sobie bowiem wyobrazić młodzież, która uczęszcza od poniedziałku do piątku do szkoły anglojęzycznej, a dodatkowo chodzi do sobotniej

² Warto zastanowić się, jaki jest więc cel tych akademii?

szkoły polonijnej, gdzie obarczamy ją jeszcze polskojęzycznymi projektami. Wyróżniamy co prawda małe, średnie i duże projekty (Niemiec-Knaś 2011, 69-70), niemniej młodzież, która brała udział w realizacji projektu, zaznaczała zgodnie w karcie wykonawcy/wykonawczynie, że praca, jakkolwiek satysfakcjonująca, była niezwykle czasochłonna. Strawa-Kęsek (2015) również zwraca uwagę na trudność wyboru odpowiedniego czasu na realizację projektu. Ważne jest, aby nauczyciel polonijny był zapoznany z harmonogramem egzaminacyjnym w anglojęzycznym systemie edukacji. Trudno jest wymagać i obciążać uczniów dodatkowymi czynnościami na przykład w tygodniu egzaminów lub przy wzmożonej pracy przed zakończeniem semestru.

Działania w PSS

Propozycja pracy metodą projektu w polskiej szkole sobotniej oparta jest na wymogu komunikacji z nauczycielem w formie elektronicznej w ciągu tygodnia. W przypadku uczniów młodszych znacząca część realizacji może odbywać się podczas zajęć szkolnych. Natomiast w przypadku uczniów starszych, dobrze radzących sobie w środowisku projektowym, czas przygotowań można przenieść całkowicie na grunt pozaszkolny, a na zajęciach zaprezentować efekty działań uczniów i przeprowadzić ich ewaluację. Niezbędne jest wsparcie rodziców/opiekunów prawnych młodzieży biorącej udział w projektach. Począwszy od technicznych elementów, takich jak założenie skrzynki e-mail (lub udostępnienie swojej), po rolę doradczą, ale nie wyręczającą w realizacji projektu. W dalszej części artykułu przedstawię dwa wyżej nakreślone podejścia.

Wykorzystanie metody w edukacji polonistycznej w PSS

Pierwsze z zadań projektowych skierowane jest do uczniów na II etapie edukacyjnym. Zakłada większą pomoc i ingerencję nauczyciela tak w planowanie wstępne, jak i przygotowanie harmonogramu pracy dla uczniów, zawiera uprzednio przemyślany przez nauczyciela podział na grupy i pozwala na osiągnięcie silnie skonkretyzowanych celów. Druga propozycja działań skierowana jest do uczniów podchodzących do egzaminu z języka polskiego na poziomie A-level³ w wieku między 15 a 18 rokiem życia⁴. Będzie ona dalej również przedstawiona, gdyż przewiduje minimalną ingerencję pedagoga w procesy twórcze uczniów. W przypadku metody projektów przygotowanie gotowego konspektu zajęć kłóci się nieco z ideą indywidualizacji i autonomii ucznia, który sam dokonuje wyborów i bierze odpowiedzialność za planowanie i realizowanie swojej pracy. Zaprezentowany przeze mnie przykład czynności projektowych warto potraktować jako inspirację, którą należy skonsultować i przeformułować w zależności od potrzeb i specyfiki grupy. Niech to uczniowie nadadzą kształt swojej pracy, gdyż nauczyciel powinien wycofać się z pozycji nadrzędnej w sytuacji szkolnej i nie bać

³ Odpowiednik poziomu polskiej matury w Wielkiej Brytanii.

⁴ Do tego egzaminu młodzież polonijna często przystępuje wcześniej niż do innych egzaminów na tym poziomie, aby później móc skupić się na przedmiotach wiodących.

się oddania części kontroli nad przebiegiem działań swoim wychowankom. Dla niektórych grup będzie to zbyt ambitny projekt, dla innych nieciekawym, dla trzecich zbyt łatwym. Rozwiązaniem, a jednocześnie indywidualizacją procesu uczenia się – nie tylko sprawności językowych, ale i wielu innych kompetencji niezbędnych we współczesnym świecie – jest stworzenie tej propozycji projektowej na nowo z każdą grupą docelową. Praktyka pokazuje, że nauczyciel dokonuje szkicu zajęć w obrębie metody projektu co najmniej dwukrotnie (Strawa-Kęsek 2015). Podczas pierwszego planowania określa cele projektu, przebieg, czas jego realizacji, itd. Drugie planowanie to weryfikacja oczekiwań uczniów – powiązanie celów nauczycielskich z potrzebami, możliwościami i zainteresowaniami uczniów.

Na konferencjach nauczycielskich często pada pytanie: jak zmotywować? Nabiera ono szczególnego znaczenia w przypadku Polskiej Szkoły Sobotniej, bo stanowi ona dodatkowe obciążenie dla ucznia. Często decyzja o uczęszczaniu do placówki polonijnej nie wynika z chęci dziecka, a z decyzji rodzica. Praca metodą projektu pozwala na zadawanie pytań, poddawanie w wątpliwość celu danej aktywności, zachęca do wysuwania wniosków i wyrażania sugestii, a w końcu do inicjowania i pojawiania się autorskich pomysłów. Trudno być niezainteresowanym własnym pomysłem, który został doceniony na forum klasy czy grupy. Doświadczenie pokazuje, że jeśli młodzi ludzie sami wymyślą swoje miejsce w procesie twórczym i sami określą swoje obowiązki, to trudniej jest się im wycofać z aktywnej realizacji własnych pomysłów.

Nauczyciel też musi się nauczyć pracy metodą projektu. Rezygnacja z kontroli na rzecz autonomii uczniów nie dla każdego jest łatwym procesem. Dlatego może zacząć od projektów bardziej kontrolowanych i przejść do tych, w których przyjmie rolę wspomagającą i doceniającą, niż wymagającą i oceniającą.

Pierwszy szkic wstępny to propozycja pracy metodą projektu na II etapie edukacyjnym w PSS na podstawie fragmentów *Króla Maciusia I* Janusza Korczaka znajdującego się na liście tekstów kultury do wyboru, lektury rekomendowanej przez *Podstawę programową dla uczniów polskich uczących się za granicą* z 2010 roku⁵. Zadaniem projektu jest wybór przewodniczącej/przewodniczącego klasy. Temat, który może zostać przedstawiony uczniom, to np.: „Dziecięcy głos jest ważny w naszej szkole! Wybory przewodniczącej/przewodniczącego naszej klasy”. Uczniowie powinni w drodze dyskusji zdecydować, w jaki sposób osiągną wyznaczony cel i na jakie etapy będzie dzielił się ten proces. To od nauczyciela zależy, jakie cele główne założy. Obmyślając zajęcia, nie jest jednak w stanie wyszczególnić wszystkich potencjalnych korzyści wynikających z zajęć projektowych na pierwszym etapie planowania. Dopiero po poddaniu pomysłu ewaluacji przez zespół klasowy jest on w stanie przewidzieć dodatkowe możliwości rozwoju językowego (i nie tylko) oraz skonkretyzować zagadnienie projektowe. Przedstawiona inspiracja projektowa stawia za cel wybór głowy

⁵ Wybór lektury do omawianego przykładu ma związek z ideami pedagogicznymi, które były bliskie wartościom Janusza Korczaka i idealnie wpisują się w otwarty charakter metody projektu skoncentrowanej na uczniu.

samorządu klasowego. Nauczyciel może wspomóc proces planowania tekstami o odpowiednim poziomie językowym oraz zawartości merytorycznej. Tabela 1. przedstawia przykładowe cele, które sformułował nauczyciel we wstępnej fazie planowania zajęć projektowych. Tabela 2. pokazuje jedno z przykładowych ćwiczeń pozwalających na osiągnięcie – przynajmniej w pewnym stopniu – wielu z wyznaczonych celów zajęć.

<p>Cele: Zapoznanie uczniów z fragmentami tekstu kultury pod tytułem „Król Maciuś Pierwszy”. Zapoznanie uczniów z postacią Janusza Korczaka. Rozwijanie sprawności pisania, mówienia, słuchania i czytania ze zrozumieniem w języku polskim. Rozwijanie kompetencji miękkich. Wybranie przewodniczącej/przewodniczącego klasy. Wykorzystanie tekstu kultury do refleksji nad poczuciem odpowiedzialności, sprawowaniem władzy. Budowanie pozytywnych relacji w grupie. Ćwiczenia kulturalnej wymiany zdań i poglądów. Sztuka osiągania kompromisu. Językowe wykorzystanie dotychczasowej wiedzy językowej w praktyce. Rozbudowa słownictwa związanego z tematyką projektu.</p>
--

**Tabela 1. Przykładowe cele zajęć na II etapie edukacyjnym
w PSS w pracy metodą projektu**

<p>DRUGA MISJA: <i>Proszę przeczytać fragment dalszych przygód króla Maciusia, a następnie odpowiedzieć na pytania znajdujące się pod tekstem.</i></p> <p><i>Jeszcze wyżej była redakcja, gdzie przy stołach siedzieli panowie, którzy pisali to, co zaraz na dole drukowali. Tu przynoszą telegramy z całego świata, tu telefon dzwoni, tu biegną zasmoleni chłopcy i niosą zapisany papier do drukarni, tu piszą, tu rysują, tam maszyna dudni. Zupełnie jak na wojnie podczas ataku.</i></p> <p><i>Na srebrnej tacy podano Maciusiowi świeżą gazetę, gdzie była fotografia Maciusia, jak podczas audyencji przyjmuje dzieci — i wszystko było wydrukowane, co dzieci mówiły do Maciusia i co Maciuś im odpowiadał.</i></p> <p><i>Maciuś całe dwie godziny spędził w gazecie i bardzo mu się podobało, że tu tak wszystko prędko idzie. Już teraz wcale się nie dziwił, że w gazecie napisane jest wszystko, co gdzie się stało: jakie były pożary, jakie kradzieże, kogo przejechali i co robią królowie i ministrowie na całym świecie.</i></p> <p><i>Miał rację dziennikarz, że gazety wszystko wiedzą. Jak prędko pisali w gazetach, co robił Maciuś, kiedy pojechał w gości do zagranicznych królów, jak o wojnie wszystko prędko pisali i jak od razu wiedzieli, że Maciuś wraca z kraju ludożerców.</i> — A dlaczego nie wzięliście wtedy, że ja uciekłem na front, a tu została tylko porcelanowa lalka? — O, myśmy doskonale wiedzieli, tylko my piszemy nie wszystko. W gazetach tylko to się pisze, co potrzebne, a inne rzeczy my wiemy tylko dla siebie. Cały naród nie może wiedzieć tego, co niepotrzebne. I za granicą o wielu rzeczach nie powinni wiedzieć.</p> <p><i>Maciuś znów wieczorem długo rozmawiał z dziennikarzem.</i></p> <p><i>Wpis z książki: Janusz Korczak. „Król Maciuś Pierwszy”. Liczba słów: 369. Źródło: https://wolnelektury.pl/katalog/lektura/krol-macius-pierwszy/</i></p> <p>Proszę zdecydować, czy poniższe zdania zgodne są z tekstem (P), czy nie (F). Pierwsze zdanie jest przykładem.</p> <table><tr><td>0. Redakcja zajmuje się opracowywaniem tekstu do wydruku.</td><td>P/F</td></tr><tr><td>1. Do redakcji gazety przychodzą wiadomości z całego świata.</td><td>P/F</td></tr><tr><td>2. Gazeta podana Maciusiowi była niekompletna.</td><td>P/F</td></tr><tr><td>3. Maciuś z przyjemnością czytał gazetę.</td><td>P/F</td></tr><tr><td>4. Maciuś spędził 120 minut na lekturze gazety.</td><td>P/F</td></tr><tr><td>5. Dziennikarz twierdzi, że gazety wszystko wiedzą.</td><td>P/F</td></tr><tr><td>6. Maciuś cały dzień rozmawiał z dziennikarzem.</td><td>P/F</td></tr></table> <p>Przechodzimy do dyskusji nad mediami informacyjnymi. <i>Jaka jest rola mediów w naszym życiu?</i></p>	0. Redakcja zajmuje się opracowywaniem tekstu do wydruku.	P/F	1. Do redakcji gazety przychodzą wiadomości z całego świata.	P/F	2. Gazeta podana Maciusiowi była niekompletna.	P/F	3. Maciuś z przyjemnością czytał gazetę.	P/F	4. Maciuś spędził 120 minut na lekturze gazety.	P/F	5. Dziennikarz twierdzi, że gazety wszystko wiedzą.	P/F	6. Maciuś cały dzień rozmawiał z dziennikarzem.	P/F
0. Redakcja zajmuje się opracowywaniem tekstu do wydruku.	P/F													
1. Do redakcji gazety przychodzą wiadomości z całego świata.	P/F													
2. Gazeta podana Maciusiowi była niekompletna.	P/F													
3. Maciuś z przyjemnością czytał gazetę.	P/F													
4. Maciuś spędził 120 minut na lekturze gazety.	P/F													
5. Dziennikarz twierdzi, że gazety wszystko wiedzą.	P/F													
6. Maciuś cały dzień rozmawiał z dziennikarzem.	P/F													

**Tabela 2. Przykładowe ćwiczenie czytania ze zrozumieniem
w pracy metodą projektów w PSS**

W każdym środowisku edukacyjnym czas jest czynnikiem, który musi być wzięty pod uwagę przy planowaniu pracy. W przypadku przedstawionego pomysłu okres realizacji przypada na dwie soboty – chociaż w rzeczywistości jest to pełen tydzień – od soboty do soboty. Pierwsza to przygotowanie i część realizacji projektu – bodźcami dyskusyjnymi i napędowymi projektu są fragmenty lektury *Król Maciuś I*. Schemat pracy pierwszego dnia może wyglądać następująco:

- zapoznanie uczniów z wybranymi fragmentami powieści,
- wprowadzenie w temat projektu, wspólna praca nad przydziałem/podziałem ról (wyjaśnienie, na czym polega praca metodą projektu, jeśli dzieci nigdy nią nie pracowały) – przykładowy podział na grupy/zadania dla grup – patrz tabela 3.,
- przygotowanie harmonogramu pracy oraz rozdanie listy stron internetowych przydatnych przy wykonaniu projektu,
- ustalenie formy komunikacji w tygodniu⁶.

GRUPA I: Kandydaci na przewodniczących klasy	Przygotowanie prezentacji multimedialnej oraz przemówienia wyborczego. Przygotowanie się do debaty.
GRUPA II: Członkowie sztabu wyborczego	Komunikacja z prasą oraz stworzenie plakatów promujących kandydatów, ulotek, logo.
GRUPA III: Komisja wyborcza:	Przygotowanie regulaminu przebiegu wyborów. Przygotowanie kart wyborczych. Przygotowanie sprawozdania powyborczego.
GRUPA IV: Dziennikarze/media:	Przygotowanie serii artykułów/nagrań radiowych/telewizyjnych, w tym artykułu o Januszu Korczaku, który zainspirował nas do klasowych wyborów. Powiadomienie społeczności szkolnej o przeprowadzanych wyborach (uczniów/dyrekcji/zarządu). Wywiad z dyrektorem szkoły.

Tabela 3. Przykładowe zadania dla grup

W ciągu tygodnia młodzież pracuje w swoich zespołach grupowych, a o poczynionych postępach informuje nauczyciela. Kontakt e-mailowy odbywa się pisemnie w języku polskim, a kopia korespondencji dołączana jest do dokumentacji projektowej. Kolejne sobotnie spotkanie może przebiegać następująco⁷:

- GODZINA 1.: Rozwieszenie plakatów, rozdanie ulotek, zapoznanie się z regulaminem przebiegu wyborów. Przygotowanie klasy do debaty, dziennikarze i sztab wyborczy przekazują przykładowe pytania do kandydatów itd.
- GODZINA 2.: Przeprowadzenie debaty wyborczej. Kandydaci przedstawiają swoje kandydatury całej klasie. Komisja wyborcza czuwa nad przebiegiem debaty. Dziennikarze i członkowie sztabów wyborczych zadają pytania. Zapada cisza wyborcza.

⁶ Ciekawym pomysłem jest utworzenie wspólnej skrzynki pocztowej. Komunikacja powinna odbywać się w języku polskim. Wspólna skrzynka pozwala nauczycielowi obserwować aktywność uczniów oraz kontrolować ich pracę.

⁷ Nie każda z PSS pracuje w czterogodzinnych blokach. Niektóre placówki mają do dyspozycji trzy godziny lekcyjne, inne tylko dwie, dlatego projekt powinien być dostosowany do rzeczywistej liczby godzin będących w dyspozycji konkretnej szkoły polonijnej.

- GODZINA 3.: Przeprowadzenie klasowych wyborów, podliczenie głosów, ogłoszenie wyników, wygłoszenie podziękowania kandydatom za udział w wyborach, itd.
- GODZINA 4.: Ewaluacja projektu.

Ewaluacja projektu jest niezwykle istotna, gdyż dostarcza informacji nie tylko o przebiegu realizacji projektu, ale umożliwia poznanie odczuć i wniosków uczniów, a nauczycielowi umożliwia ich zrozumienie. Pozwala również na udoskonalenie pracy własnej wszystkich zaangażowanych w projekt. Wybór przykładowych kart ewaluacyjnych lub samooceny uczniowskiej przedstawia Ewelina Strawa-Kęsek (2015).

Metoda projektów - polonijni maturzyści obarczeni wolnością

W swojej pracy polonijnej projekty wykorzystuję jako podsumowanie poznanego przed egzaminem materiału, celem jest m.in. ocena opanowania oraz zrozumienia omawianych lektur obowiązkowych. W roku szkolnym 2017/2018 przeprowadziłam eksperyment, który zakładał autonomiczne działania uczniów w wieku od 15 do 18 lat, którzy podchodzili do angielskiej matury z języka polskiego. Uczniowie angielskiej szkole znają zasady pracy metodą projektu, więc otrzymali ode mnie tylko krótkie wytyczne. Poniżej zamieszczam fragment wiadomości, która została skierowana do uczniów⁸:

Zgodnie z zapowiedzią przesyłam pierwsze informacje na temat projektu. Projekt edukacyjny trwa sześć dni. W poniedziałek należy wysłać pomysł, tytuł i liczbę członków zespołu oraz kartę realizacyjną projektu (podział i zakres obowiązków, czas, itp.).

W środę proszę o wiadomość e-mail ze sprawozdaniem na temat poczynionych postępów. W piątek proszę o wysłanie pełnej dokumentacji projektowej – kontaktuje się ze mną lider grupy. Sobota jest dniem prezentacji i ewaluacji projektu.

Plan dnia projektowego 9:30-11:10

1. Przedstawienie pomysłu, tematyki oraz przebiegu realizacji projektu.
2. Przedstawienie rezultatu.
3. Analiza i wnioski poprojektowe.

Proszę wykorzystać swoją wiedzę i umiejętności przedmiotowe oraz pozapredmiotowe. Jako twórcy macie prawo do swobodnego podejmowania decyzji projektowych. Nauczyciel pełni funkcję doradczą / wspierającą. Doradcą może być również osoba trzecia (np. rodzic), należy zaznaczyć ingerencję doradcy w karcie realizacji projektu.

Poniższe hasła mogą/nie muszą stanowić dla Was inspirację:

1. Dulska dawniej i dziś.
2. Józef i Salomea... Czy to mogło się udać?

Proszę pamiętać o elementach dodatkowych, np. zaproszeniach, plakatach, strojach, muzyce, itp.

Klasa liczyła dziewięcioro uczniów, którzy w większości byli podekscytowani projektem. W poniedziałek otrzymałam jedną wiadomość e-mail

⁸ Uczniowie wiedzieli, że będą pracować metodą projektu i okazywali żywe nią zainteresowanie.

z wymaganymi informacjami, w środę drugą z następującą prośbą (zachowana została pisownia oryginalna):

Dzień dobry! Nie mam pojęcia czy zdołam skończyć do piątku ten projekt. Czy moglibyśmy z Filipem mieć jeszcze przynajmniej tydzień żeby to zrobić? Od poniedziałku do piątku po szkole bardzo trudno byłoby wszystko zrobić tak, żeby się tego nie wstydzić! Dziękuję!

Prośba o przedłużenie terminu realizacji została odrzucona. Zebrane informacje nie napawały optymizmem – powstała jedna grupa czteroosobowa. Kolejnego dnia otrzymałam informacje o podjęciu wyzwania przez dwóch chłopców, którzy poprosili wcześniej o przedłużenie terminu wykonania zadań. Troje uczniów nie wzięło udziału w pracy⁹.

Rezultat oddania wolności uczniom przeszedł nasze oczekiwania. Grupa pierwsza składająca się z czterech uczennic przygotowała uwspółcześioną wersję wywiadu z panią Dulską – temat *Dulska dawniej i dziś* – na antenie popularnego w Polsce programu śniadaniowego *Dzień Dobry TVN*. Same napisały scenariusz, zadbały o makijaże, oświetlenie i kamerzystkę. Język użyty w wywiadzie był na bardzo wysokim poziomie zaawansowania i zawierał niewiele błędów – nagranie z tego wystąpienia zostało zaprezentowane nauczycielom polonijnym na III Sympozjum Zakładu Dydaktyki Polonijnej – WARSZTAT NAUCZYCIELA POLONIJNEGO (organizowanym przez Polski Uniwersytet na Obczyźnie), którzy zgodnie doceniali wysokie umiejętności językowe (i nie tylko) uczennic. Przygotowane plakaty i ulotki pozwalały ocenić poziom np. znajomość zasad zapisu tytułów w języku polskim.

Druga grupa – dwóch chłopców – wybrała temat dotyczący *Wiernej rzeki*. Przygotowali oni prezentację multimedialną z autorską ścieżką dźwiękową, w której role wykreowane przez Żeromskiego odegrały takie postacie, jak: Leonardo DiCaprio (Odrowąż), Dorota Rabczewska (Salomea), Krystyna Janda (Odrowążowa), Andrzej Grabowski (Szczepan). Uczniowie odtwarzali slajdy, dubbingując każdą z postaci. Praca chłopców była na wysokim poziomie językowym i technicznym, trudno też nie dostrzec poczucia humoru, które ubarwiło wystąpienie.

Obydwie prezentacje projektowe odbyły się bez większej ingerencji nauczycielskiej¹⁰. Wszyscy uczniowie, którzy brali w nich udział, stwierdzili, że chcą znów podjąć podobne działanie, a ci, którzy nie wzięli w nich udziału, zostali tak zainspirowani przez koleżanki i kolegów, że poprosili o możliwość przygotowania swoich projektów i przedstawienia ich na kolejnych zajęciach. Ważnym wnioskiem jest to, że młodzi ludzie używali bogatszego słownictwa i struktur gramatycznych aniżeli we wcześniejszych pracach domowych. Ze społecznego punktu widzenia projekty pozwoliły na odkrycie pasji młodych ludzi i ich rzeczywistego zaplecza językowego. Przykładem na to jest uczennica, która w grupie pierwszej odpowiadała za

⁹ Jedna uczennica została zwolniona z dodatkowego zadania ze względu na zaawansowaną ciążę.

¹⁰ Otrzymałam dwa zapytania. Pierwsze o możliwość użycia logo programu telewizyjnego, drugie o możliwość uwzględnienia sceny intymnej między Odrowążem a Salomeą.

makijaż. W swojej karcie ewaluacyjnej opisywała techniki i kolory użyte w makijażu prezenterki i pani Dulskiej. Pojawiało się słownictwo specjalistyczne, należące do branży kosmetycznej, np. mineralny podkład w kamieniu w odcieniu kości słoniowej.

Podsumowując, wielu badaczy zauważa, że uczenie się języków powinno być nastawione na jego użycie w praktyce. Władysław Miodunka (2013) nazywa to podejściem zorientowanym na działanie w nauczaniu języków obcych. Metoda projektu, podejście zadaniowe itp. stają się odpowiedzią na współcześnie panujące trendy w nauczaniu języków – jako ojczystego, drugiego czy obcego. PSS, wprowadzając metodę projektu jako jedno z narzędzi wspierania rozwoju językowego i wychowania młodej osoby pochodzenia polskiego, uświadamia młodym ludziom, że są oni osobami, która mają największy wpływ na swój rozwój. Niemiec-Knaś (2011) wysuwa śmielszą tezę, że metoda projektu to odpowiedź na potrzeby przyszłości. Metoda ta również odpowiadała na potrzeby przyszłości w przeszłości i odpowiada na potrzeby teraźniejszości.

Praca metodą projektu nie jest metodą niezawierająca minusów. Wymaga zarówno od ucznia, jak i nauczyciela dodatkowego nakładu pracy poza godzinami szkolnymi, np. podczas komunikowania się w przypadku sytuacji problemowych. Należy pamiętać, że uczenie w polonijnych placówkach jest często zajęciem o charakterze *pro bono* i stanowi szósty dzień pracy również dla nauczycieli. Niemniej jednak pozwala na zmotywowanie uczniów do poszukiwań językowych, które pomogą im osiągnąć cel i co najważniejsze – rozwijać ich na różnych płaszczyznach. Odpowiadając na pytanie zawarte we wstępie: myślę, że metoda projektu powinna znaleźć swoje stałe miejsce wśród metod wykorzystywanych w PSS.

Bibliografia

- Janowska Iwona, 2011, *Podejście zadaniowe do nauczania i uczenia się języków obcych na przykładzie języka polskiego jako obcego*, Kraków.
- Kozińska Maksi, 2016, *The Place of Translation in Teaching, Testing and Learning Modern Foreign Languages in the United Kingdom at GCSE and A-Levels*, Centre for Translation Studies at UCL.
- Miodunka Władysław, 2013, *Podejście zorientowane na działanie w nauczaniu języków obcych, Od (małych) zadań do (dużych) projektów*, w: „Języki obce w szkole”, nr 2, <http://jows.pl/sites/default/files/Miodunka.pdf> (dostęp 5.08.2018)
- Niemiec-Knaś Małgorzata, 2011, *Metoda projektów w nauczaniu języków obcych*, Kraków.
- Podstawa programowa dla uczniów polskich uczących się za granicą*, 2010, Warszawa.
- Strawa-Kęsek Ewelina, 2015, *Metoda projektów w edukacji polonistycznej*, Kraków.

O Autorce:

Maksi Kozieńska - MSc - studentka studiów doktoranckich z zakresu języka odziedziczonego w Anglia Ruskin University w Cambridge. Absolwentka University College London (Specialised Translation: Scientific, Technical and Medical) oraz filologii angielskiej w Kujawsko-Pomorskiej Szkole Wyższej w Bydgoszczy. Ukończyła studia podyplomowe na kierunku nauczanie języka polskiego i kultury polskiej jako drugich organizowane przez Uniwersytet Jagielloński przy współpracy z Polskim Uniwersytetem na Obczyźnie w Londynie. Od 2012 roku współpracuje z PSS im. św. Królowej Jadwigi w Ilford - jako nauczycielka klasy A2, członkini dyrekcji szkoły oraz egzaminatorka. Od czerwca 2016 roku należy do składu ekspertów OFQUAL, który nadzoruje i reguluje m.in. egzaminy z języka polskiego na poziomie GCSE i A-level w Wielkiej Brytanii. Dodatkowo zajmuje się nauczaniem języka angielskiego i polskiego zarówno studentów pochodzenia polskiego, jak i obcokrajowców w M4-Education. Współzałożycielka i prezeska *Polish Language Communication Centre* - stowarzyszenia zachęcającego nauczycieli do pracy z uczniami w myśl rozwijania idei wielojęzyczności oraz poszanowania języka i kultury polskiej. Członkini *Stowarzyszenia „Bristol” Polskich i Zagranicznych Nauczycieli Kultury Polskiej i Języka Polskiego jako Obcego*. Współautorka podręcznika i ćwiczeń do nauki języka polskiego na poziomie GCSE w Wielkiej Brytanii pod tytułem: *GCSE. Nowe Tematy*. Współautorka podręcznika do nauki języka polskiego jako odziedziczonego pod tytułem *Lekcje z polskiego*. Pasjonatka zagadnienia tłumaczenia dydaktycznego.